

УНІВЕРСИТЕТСЬКІ РЕЙТИНГИ ЯК ІНСТРУМЕНТИ РОЗВИТКУ: ДОСВІД ФУНКЦІОНУВАННЯ РЕЙТИНГОВИХ СИСТЕМ ПОЛЬЩІ

©2018 СИТНИЦЬКИЙ М. В.

УДК 378.4.091.279.7(438)

Ситницький М. В. Університетські рейтинги як інструменти розвитку: досвід функціонування рейтингових систем Польщі

У статті досліджено національну систему ранжування дослідницьких університетів Польщі «Перспективи». Встановлено, що рейтингові системи дослідницьких університетів є потужними стимулами для розвитку цих установ. Проаналізовано наукову думку та тенденції розвитку підходів до оцінювання та розвитку дослідницьких університетів Польщі. Встановлено, що найбільш актуальними питаннями, що досліджуються провідними науковцями Польщі, є: релевантне визначення індикаторів рейтингових систем та їх вагомості; питання, пов'язані з оцінюванням діяльності польських університетів у сфері навчання протягом усього життя; дослідження у сфері методології оцінки корисності інформації на веб-сайтах вищих навчальних закладів; інноваційні шляхи розвитку польської економіки через впровадження результатів наукових досліджень університетів в ділову практику та ін. Розкрито методологічні особливості польської рейтингової системи, що оцінює діяльність дослідницьких університетів. Дана система базується на оцінюванні семи основних рейтингових індикаторів: престиж; випускники на ринку праці; інноваційність; науковий потенціал; наукова ефективність; умови навчання; інтернаціоналізація навчання. Публікація буде корисною для керівників дослідницьких університетів та фахівців у сфері стратегічного менеджменту розвитку дослідницьких університетів.

Ключові слова: університетські рейтинги, досвід Польщі, рейтингова система «Перспективи», інструменти розвитку дослідницьких університетів.

Рис.: 2. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 19.

Ситницький Максим Васильович – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту інноваційної та інвестиційної діяльності, Київський національний університет ім. Т. Шевченка (вул. Володимирська, 60, Київ, 01033, Україна)

E-mail: maksym.sitnicki@ukr.net

УДК 378.4.091.279.7(438)

UDC 378.4.091.279.7(438)

Ситницький М. В. Университетские рейтинги как инструменты развития: опыт функционирования рейтинговых систем Польши
В статье исследована национальная система ранжирования исследовательских университетов Польши «Перспективы». Установлено, что рейтинговые системы исследовательских университетов являются мощными стимулами для развития этих учреждений. Проанализирована научная мысль и тенденции развития подходов к оценке и развитию исследовательских университетов Польши. Установлено, что наиболее актуальными вопросами, которые исследуются ведущими учеными Польши, являются: релевантное определение индикаторов рейтингов и их значимости; вопросы, связанные с оценкой деятельности польских университетов в сфере обучения в течение всей жизни; исследования в области методологии оценки полезности информации на сайтах высших учебных заведений; инновационные пути развития польской экономики путем внедрения результатов научных исследований университетов в деловую практику и др. Раскрыты методологические особенности польской рейтинговой системы, которая оценивает деятельность исследовательских университетов. Данная система базируется на оценке семи основных рейтинговых индикаторов: престиж; выпускники на рынке труда; инновационность; научный потенциал; научная эффективность; условия обучения; интернационализация обучения. Публикация будет полезна для руководителей исследовательских университетов и специалистов в области стратегического менеджмента развития исследовательских университетов.

Ключевые слова: университетские рейтинги, опыт Польши, рейтинговая система «Перспективы», инструменты развития исследовательских университетов.

Рис.: 2. **Табл.:** 1. **Библ.:** 19.

Ситницький Максим Васильович – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту інноваційної та інвестиційної діяльності, Київський національний університет ім. Т. Шевченка (ул. Владимирская, 60, Киев, 01033, Украина)
E-mail: maksym.sitnicki@ukr.net

Sitnicki M. W. The University Ratings as Instruments of Development: Experience of Functioning of the Rating Systems of Poland

The article researches the national system of ranking of research universities of Poland «Perspektywy» («Perspectives»). It is determined that the rating systems of research universities are powerful stimuli for development of these institutions. The article analyzes the scientific idea, tendencies of development of approaches to estimation and development of research of the universities of Poland. It is determined that the most topical questions, which are studied by the leading scientists of Poland, are: relevant definition of the indicators of ratings and their significance; issues related to the evaluation of Polish universities in the lifelong learning sphere; researches on the methodology of evaluating the usefulness of information in the websites of higher education institutions; innovative ways of development of the Polish economy by introduction of results of scientific researches of the universities into business practice etc. The methodological peculiarities of the Polish rating system, which evaluates the activity of research universities, are disclosed. This system is based on evaluation of the seven main rating indicators: prestige; graduates in the labor market; innovativeness; scientific potential; scientific efficiency; training conditions; internationalization of education. The publication will be useful for the heads of research universities and specialists in the field of strategic management development of research universities.

Keywords: university ratings, experience of Poland, rating system «Perspektywy», instruments of development of research universities.

Fig.: 2. **Tbl.:** 1. **Bibl.:** 19.

Sitnicki Maksym W. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Management of Innovative and Investment Activities, Taras Shevchenko National University of Kyiv (60 Volodymyrska Str., Kyiv, 01033, Ukraine)

E-mail: maksym.sitnicki@ukr.net

Університетські рейтинги в сучасному світі фактично стали відображенням престижності та досягнень дослідницьких університетів. Для того, щоб виглядати достойно на глобальному рівні,

необхідно прагнути підвищувати рівень індикаторів, що формують загальну бальну оцінку дослідницького університету. На основі широкого використання принципу академічної змагальності у Республіці

Польща суттєво підвищився рівень глобальної конкурентоспроможності дослідницьких університетів, а системи ранжування стали ефективним інструментом для їх стратегічного розвитку. З огляду на це, дослідження кращих практик досвіду функціонування рейтингових систем Польщі є актуальним напрямом даної наукової роботи.

Коректному визначенню індикаторів рейтингових систем та їх вагомості присвячена праця (Bağ, A., 2017) [1]. Автором представлено набір статистичних методів відбору індикаторів, які можуть бути використані в економічних дослідженнях для правильності генерування рейтингу дослідницьких університетів. Як приклад у даному дослідженні було використано дані ранжування наукових установ.

Університетський рейтинг у сфері LLL є оригінальною концепцією авторів дослідження [2] (Kwiatkowska-Ciotucha, D., & Załuska, U., 2016). У роботі розглянуто питання зміцнення ролі університетів у формуванні конкурентоспроможності компаній. Обговорюються два аспекти: діяльність, пов'язана з підготовкою пропозицій щодо навчання протягом усього життя, адаптована до потреб ринку праці, а також проблеми, пов'язані з визнанням кваліфікації, отриманої за межами системи вищої освіти. Проведений аналіз зосереджений на факторах, які автори вважали ключовими для залучення дослідницьких університетів.

У роботі [3] представлено питання, пов'язані з оцінюванням діяльності польських університетів у сфері навчання протягом усього життя (Kwiatkowska-Ciotucha, D., & Załuska, U., 2014). На прикладі Вроцлавського економічного університету показано ключові питання, що визначають успіх університету в цій галузі. Ці міркування ілюструються результатами кількісних та якісних досліджень, проведених Департаментом обслуговування проектів з розвитку проектів Всесвітнього економічного університету у 2013 р. Основна частина дослідження – презентація авторської концепції рейтингу університетів у сфері навчання протягом усього життя.

Стаття [4] містить опис поточного стану знань щодо зручності використання інформації та корисності інформаційних систем (Nowakowski, M., 2016). Автор описує дослідження та методологію оцінки корисності інформації на веб-сайтах вищих навчальних закладів. Публікація містить дані проведеного дослідження груп респондентів та результати аналізу даних.

Дослідження [5] обґрунтовує тезу про те, що університетські рейтинги надзвичайно важливі не тільки для абітурієнтів, але і для самих університетів (Jarocka, M., 2015). Вони мають великий вплив на вищі навчальні заклади. Рейтинги системи функціонують як певна мода, де університети проводять порівняння між собою. Університети хочуть покращи-

ти свої позиції в опублікованих класифікаціях, тому дуже часто намагаються змінити свою політику та стратегію. У роботі досліджено можливість використання одного з методів графічного представлення багатовимірної емпіричної структури даних, так званої RGM, запропонованої М. Рибачуком. Завдяки цьому методу університети мають змогу легко порівнювати один з одним та визначити сфери своєї діяльності, в якій вони можуть бути кращими. Запропонований спосіб графічного ранжування університетів є корисним доповненням до традиційних рейтингів.

Публікацію [6] було підготовлено на підставі підібраної літератури, аналізу статистичних матеріалів, власних досліджень та досвіду, отриманих в період, коли автор виконував функції Голови Конференції ректорів недержавних університетів у 2000–2005 рр. (Szablowski, J., 2017). У роботі зазначено, що рівень польських університетів у глобальних рейтингах є низьким, а інноваційність польської економіки є однією з найнижчих у Європейському Союзі. Інноваційний шлях розвитку польської економіки залежить від багатьох чинників, але велике значення має впровадження результатів наукових досліджень університетів у ділову практику. На думку автора, інновації у вищій освіті означають будь-які зміни, які можуть бути оцінено позитивно з точки зору конкретного критерію: порівняльні можливості в галузі освіти, вплив освіти на інновації в економіці, поліпшення підготовки випускників до професійної діяльності та їх участь у суспільному житті.

У роботі [7] розглянуто питання збалансованої системи показників як інструменту стратегічного управління, який все більше використовується у сфері вищої освіти (Urbanek, P., 2017). Автором показано можливу адаптацію класичних перспектив BSC з урахуванням основних напрямків діяльності університету, пов'язаних з освітніми процесами та дослідженнями. Друга частина статті являє собою приклад реалізації методу BSC для потреб побудови стратегії державного департаменту університетів у Польщі.

У дослідженні [8] (Trojanowska, M., 2015) показано специфіку оцінювання польської академічної кар'єри та її розвиток протягом багатьох років після закінчення університетської освіти. Крім того, автор описує роль людей, які закінчують навчання та вступають на шлях кар'єри в процесі пошуку роботи. Специфічною метою роботи є представлення характеристик HR-компаній, у тому числі з точки зору їх професійного та психологічного консультування на основі вибраних Варшавських прикладів.

Робота [9] (Łaska, I., 2016) розглядає питання оцінки захисту промислової власності в Польщі, включаючи роль університетів та науково-дослідних інститутів. Мета дослідження полягає в оцінюванні поточного стану охорони промислової власності в Польщі (на основі даних з патентного відомства),

а також аналіз патентного захисту корисних моделей, зроблених державними установами, і наукових досліджень у 2009–2014 рр., а також в оцінці патентної діяльності окремих груп у секторі науки. Дослідження показало великий розрив між Польщею і деякими країнами Центральної та Східної Європи в галузі охорони промислової власності.

У публікації [10] (Gasinska, M., 2016) досліджено питання збільшення відсотка іноземних студентів у загальній кількості студентів, що є одним із ключових елементів інтернаціоналізації університетів. Дослідження показує умови для інтернаціоналізації польських університетів та нових завдань, з якими вони стикаються. Також проаналізовано потреби іноземних студентів та ступінь їх задоволення.

У роботі [11] (Napiecek, R., 2015) представлено результати аналізу взаємозв'язку між основними напрямками діяльності академічного та дидактичного персоналу університету. Предметом аналізу є результати опитувальників, які використовувались для побудови рейтингу ключових факультетів, що реалізують стратегічні цілі Університету економіки в Познані. Результати аналізу свідчать про позитивну, але помірну кореляцію між основними стратегічними напрямками та перспективами роботи факультетів.

Дослідження [12] (Targaszewska, M., 2013) представляє результати порівняльного аналізу системи якості вищої освіти в Польщі. Кластерний аналіз був використаний для групування воєводств (областей) Польщі. Відповідний аналіз дозволив перевірити якість вищої освіти в кожному кластері та пояснити явище найвищого типу навчального закладу в Польщі.

Метою роботи [13] (Wawak, T., 2015) було визначення факторів блокування та підтримки сталого розвитку дослідницьких університетів. Представлено модель їх впливу на результати навчання в ситуації постійної реформи вищої освіти в Польщі.

У статті [14] (Stachowiak-Kudła, M., 2016) проаналізовано тривалість свободи науки та викладання, а також автономія університетів на основі наукового рейтингу європейських університетів. Для досягнення цієї мети було розглянуто конституційні положення, чинне законодавство та рішення конституційних судів. Деталізовано академічні права університетів Європи.

Автором роботи [15] запропоновано оцінювати діяльність дослідницьких університетів методом DEA, що дає змогу побудувати модель університету, яка склалася з одного ефекту (вихідного) та п'яти вхідних змінних (вхідних даних) (Śwityłk, M., 2013). У рейтингу ефективності дидактики Варшавський університет зайняв перше місце. Наступні місця в рейтингу займають Академія фізичної культури в Кракові, Університет гуманітарних наук у м. Кельце й Академії спеціальної освіти в Варшаві.

Дослідження [16] (Pluta-Olearnik, M., 2016) актуалізує поглиблення процесу інтернаціоналізації польських університетів. Автором підкреслено, що одним з інструментів інтернаціоналізації є система маркетингової комунікації, орієнтована на міжнародні сегменти клієнтів. Комунікаційна діяльність у цій сфері повинна бути послідовною, інтегрованою на рівні університету, факультетів та окремих організаційних підрозділів. Міжнародна освітня пропозиція університету вимагає правильної презентації у віртуальному просторі, особливо на міжнародному веб-сайті.

Робота [17] (Antonowicz, D., 2016) підтверджує необхідність адаптації університетських засобів комунікації до міжнародних стандартів для ефективного управління іміджем дослідницьких університетів у глобальній мережі Інтернет. Досліджено цінний досвід польських реформ вищої освіти в період 2007–2012 рр. Автор спробував відповісти на питання про те, як вплинули реформи на динаміку змін процесу інтернаціоналізації.

Інтернаціоналізація вищої освіти є однією з найважливіших проблем, з якими стикаються європейські університети, – про це ідеться у дослідженні [18] (Nowakowska, L., Kurtyka, O., & Zgoda, Z., 2017). Автори зазначають, що побудовані дослідницькими університетами стратегії вимагають діагностування знань та готовності студентів до участі в програмах міжнародної мобільності. Аналіз результатів показав, що найбільш цінними факторами інтернаціоналізації є мовні компетенції та навички соціального та міжкультурного спілкування. Відповідно, дослідницькі університети мають розвивати ці компетенції у студентів, щоб забезпечити ефективність процесу міжнародного обміну та посилення індикатора інтернаціоналізації, що суттєво впливає на позицію у глобальному рейтингу університетів світового класу.

Для формування ефективної системи національного ранжування дослідницьких університетів Україні необхідно вивчити успішний досвід країн Європейського Союзу та впровадити кращі практики. Саме тому, вважаємо, слід детально розкрити методологію ранжування дослідницьких університетів, що широко використовується в Польщі.

Мета статті – висвітлити національну систему ранжування дослідницьких університетів Польщі. *Завданнями* дослідження є:

- ✦ проаналізувати наукову думку та тенденції розвитку підходів до оцінювання дослідницьких університетів Польщі;
- ✦ розкрити методологічні особливості польської рейтингової системи, що оцінює діяльність дослідницьких університетів.

На сьогоднішній день одним із основних рейтингів у Польщі є «Perspektywy» (Ranking Uczelni Akademickich, 2017) [19] (далі – Рейтинг) (табл. 1).

Рейтинг дослідницьких університетів Польщі «Perspektywy», 2017 р.

№ з/п	Дослідницький університет	Рейтингова позиція
1	Uniwersytet Warszawski	=1
2	Uniwersytet Jagielloński	=1
3	Politechnika Warszawska	3
4	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	=4
5	Politechnika Wrocławska	=4
6	Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie	6
7	Uniwersytet Wrocławski	7
8	Gdański Uniwersytet Medyczny	8
9	Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu	9
10	Politechnika Gdańska	=10
11	Warszawski Uniwersytet Medyczny	=10
12	Szkoła Główna Handlowa w Warszawie	12
13	Politechnika Śląska	13
14	Politechnika Łódzka	14
15	Uniwersytet Łódzki	=15
16	Uniwersytet Medyczny im. Piastów Śląskich we Wrocławiu	=15
17	Akademia Leona Koźmińskiego	=15
18	Uniwersytet Śląski	18
19	Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu	19
20	Politechnika Poznańska	=20
21	Uniwersytet Medyczny w Łodzi	=20
22	Uniwersytet Gdański	=22
23	Uniwersytet Medyczny w Białymstoku	=22
24	Uniwersytet Medyczny w Lublinie	24
25	Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu	25

Джерело: складено на основі [19].

Розкриємо методологічні особливості цієї рейтингової системи з деталізацією питомої ваги індикаторів, що формують загальну оцінку університетів (рис. 1).

На рис. 1 представлено академічні (державні та недержавні) дослідницькі університети, які мають право на підготовку магістрів та докторантів і в яких

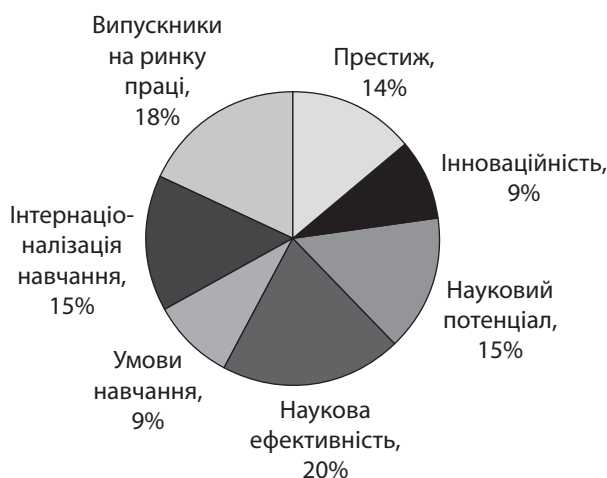

Рис. 1. Індикатори рейтингу «Perspektywy» дослідницьких університетів Польщі

Джерело: складено на основі [19].

навчається щонайменше 200 студентів. Опитування проводилося серед дослідницьких університетів, які мали як мінімум два випускні роки. Рейтинг дослідницького університету оцінюється в балах, де 100 балів – найвища оцінка за певним індикатором. Інші результати є відносними значеннями до кращого результату в заданому критерії (наприклад, значення 64,5 означає, що університет досяг 64,5% у результаті кращих університетів за даним критерієм).

На основі вивчення методології Рейтингу [19] розкриємо сутнісне наповнення індикаторів, за якими оцінюються університети.

1. *Престиж*, вага – 14%. Даний індикатор відповідає за вираження потенціалу двох основних складових: викладацького складу та міжнародного визнання. Оцінка *викладацького складу* проводилася серед учених (Бельведерські професори (звання надає президент Польщі)) і професорів, що мають ступінь доктора хабілітованого. Важливо, що враховувалися тільки ті особи, які отримали звання або ступінь протягом останніх трьох років. Загалом, у дослідженні брали участь 2512 професорів «Бельведер» і докторів хабілітованих. У дослідженні не враховуються голоси, подані на університети, які не є основним місцем роботи респондента. Дослідження охоплювали дослідницькі університети державної та приватної форми власності. Вага цього критерію становить 12%.

Міжнародне визнання вимірювалося позицією дослідницьких університетів у глобальних рейтингах, і його вага складала 2%.

2. *Випускники на ринку праці*, вага – 18%. Цей індикатор формується з: уподобання роботодавців та економічної частки випускників. *Уподобання роботодавців* враховує результати опитування проведеного маркетинговими методами. Виконавцем досліджень був Центр «Indicator», що дослідив репрезентативну групу роботодавців у Польщі. У 2017 р. дослідження проводилося комбінованим методом «CATI-SAWI» (телефон та Інтернет). Методологія підрахунку результатів враховує загальнодержавну позицію університету та її місце в регіональному масштабі. Опитування проводилося на загальнонаціональному рівні з вибіркою 1800 компаній-роботодавців, головним офісом яких є Польща. Вимірювання охоплює підприємства всіх секторів народного господарства, що працюють на території всіх воєводств (областей) Польщі. Остаточний критерій враховує результати досліджень, проведених протягом останніх трьох років. Загалом, за останні три роки дослідженнями охоплено 5400 підприємств. Вага цього критерію становить 12%.

Економічна частка випускників – новий критерій, який вимірюється в доходах випускників університету, а також їх рівня зайнятості. Це дослідження загальнонаціонального рівня та проведено з використанням ZUS даних. Даний критерій враховує три параметри: прибуток по відношенню до прибутку в регіоні проживання (вага 0,5); відсоток випускників у

поточному реєстрі ZUS (вага 0,25) і ризик безробіття на тлі безробіття в регіоні проживання (вага 0,25). Загальна вага цього критерію – 6%.

3. *Інноваційність*, вага – 9%. Цей індикатор враховує оцінювання:

- ✦ *патентів, права на охорону інтелектуальної власності* – кількість наданих патентів та прав на захист інтелектуальної власності у Польщі та за кордоном у 2015–2016 рр. по відношенню до числа професорів, докторів хабілітованих і докторів, що працюють в даному університеті. Критерій розраховано на основі даних системи POL – 4%;
- ✦ *отриманих коштів з фондів ЄС* – критерій, виміряний вартістю проектів, реалізованих у рамках програм Європейського Союзу – IE, IR, PC, WER, RPO, SBCCP – 2%;
- ✦ *проданих ліцензій* – вартість проданих ліцензій – 2%;
- ✦ *фірм spin-off і spin-out* – кількість компаній даного типу – 1%.

4. *Науковий потенціал*, вага – 15%. Цей індикатор формується з таких критеріїв:

- ✦ *параметрична оцінка* – сума параметричних оцінок, наданих окремим університетським підрозділом Міністерством науки та вищої освіти щодо кількості наукових підрозділів, які могли би бути запропоновані для оцінки – 8%;
- ✦ *насиченість персоналу людьми з найвищою кваліфікацією* – критерій, який визначається як кількість висококваліфікованих викладачів в університеті (після ступеня кандидата або звання професора) відносно загальної кількості викладачів університету. Критерій розраховується на основі даних системи POL – 3%;
- ✦ *кваліфікація хабілітаційна* – розрахована як сума осіб зі ступенем доктора хабілітованого та співвідношення до осіб з докторськими ступенями на основі системних даних POL – 2%;
- ✦ *докторантура* – обчислюється як сума осіб зі ступенем доктора та співвідношення кількості докторських і магістерських ступенів на основі даних системи POL – 2%.

5. *Наукова ефективність*, вага – 20%. Цей індикатор складається з таких критеріїв:

- ✦ *ефективність залучення зовнішніх коштів на дослідження* – сума фінансування наукових досліджень і розробок, залучена поза університетських фінансових ресурсів (у тому числі з державного бюджету) по відношенню до загальної кількості наукових працівників (доктори з вагою 1,0; доктори хабілітовані з вагою 1,5; професори з вагою 2,0). Вага критерію – 5%;
- ✦ *розвиток персоналу* – критерій визначається як кількість звань і ступенів, отриманих співробітниками університету у 2015 і 2016 рр. по

відношенню до професорів, доктор філософії (доктор хабілітований – 1,5 і професор – 2,0) у відношенні до професорів, докторів хабілітованих, які працюють у даному університеті, на основі даних системи POLON. Вага критерію – 4%;

- ✦ *надання наукових ступенів* – кількість звань і ступенів, що надавались університетами у 2015 і 2016 рр. (з вагою: 1,0 – докторів; 1,5 – докторів хабілітованих; 2,0 – професорів) професорам, докторам хабілітованим, які працюють у даному університеті, на основі даних системи POLON. Вага критерію – 3%;
- ✦ *публікації* – кількість публікацій (SCOPUS станом на 21.04.2016 р.) у 2011–2015 рр. по відношенню до загальної кількості науково-педагогічного персоналу, беручи до уваги якість журналу, в якому опубліковані результати досліджень. Вага критерію – 2%;
- ✦ *цитовання* – кількість цитувань, наведених у 2011–2015 рр. відносно кількості цих публікацій (SCOPUS станом на 21.04.2016 р.). Вага критерію – 3%;
- ✦ *h-index* – публікації та їх цитування вимірюється відповідно до модифікованого методу Хірша на 2011–2015 рр. *H*-індекс визначається як кількість публікацій, які були процитовані в кількості, що дорівнює або більше *H*. Джерело – SCOPUS станом на 21.04.2016 р. Вага критерію – 3%.

6. *Умови навчання*, вага – 9%. Цей індикатор формується з результатів оцінювання двох критеріїв:

- ✦ *наявність висококваліфікованого персоналу* – кількість штатних викладачів (з вагою: 1,0 – докторів; 1,5 – докторів хабілітованих; 2,0 – професорів) по відношенню до кількості студентів (студенти денної форми навчання – 1,0; студенти заочної форми навчання – 0,6). Критерій розраховується на основі системних даних POL. Вага критерію – 5%;
- ✦ *акредитація* – кількість акредитацій, якими володіє дослідницький університет, у тому числі з найвищими оцінками експертів, а також екологічні та міжнародні акредитації. Вага критерію – 4%.

7. *Інтернаціоналізація навчання*, вага – 15%. Цей індикатор формується з таких критеріїв:

- ✦ *навчальні програми іноземними мовами* – параметр, що підраховується як сума навчальних програм, які реалізуються іноземними мовами в навчальному році 2016/17. Вага критерію – 4%;
- ✦ *ті, хто навчається іноземними мовами* – параметр, який вимірюється кількістю студентів, що навчаються іноземними мовами в академічному році 2016/17 для всіх студентів. Вага критерію – 4%;

- ✦ *іноземні студенти* – кількість іноземних студентів пропорційно загальній кількості студентів. Вага критерію – 3%;
- ✦ *іноземні викладачі* – кількість іноземних викладачів по відношенню до загальної кількості викладачів. Вага критерію – 1%;
- ✦ *студентський обмін (поїздки)* – кількість студентів, які виїжджають до іноземних університетів протягом щонайменше одного семестру в академічному році. Досліджено 2015/16 академічний рік за програмою Erasmus, пропорційно загальній кількості студентів. Вага критерію – 1%;
- ✦ *студентський обмін (приїзди)* – кількість студентів, які прибувають у рамках обміну протягом щонайменше одного семестру в навчальному році. Досліджено 2015/16 академічний рік за програмою Erasmus, пропорційно загальній кількості студентів. Вага критерію – 1%;
- ✦ *мультикультуралізм студентської спільноти* – кількість країн, з яких приїжджають мінімум 10 іноземних студентів. Вага критерію – 1%.

Виходячи з *рис. 2* прослідковується беззаперчне лідерство Варшавського університету, що отримав максимальну оцінку експертів – 100 балів. На другому місці, з відставанням у 0,1 бала, іде Ягеллонський університет у Кракові. Замикає трійку лідерів Варшавська політехніка з рейтинговим балом – 99. На 25 місці Рейтингу знаходиться Економічний університет у Познані з бальною оцінкою – 56,2. Перші 25 дослідницьких університетів, що представлені у Рейтингу, презентують широке коло спеціалізацій, навчальних програм і дослідницьких проектів. Фактично дана рейтингова система виконує функцію стимулятора розвитку дослідницьких університетів Польщі й робить акценти на сфері, що мають резерви та потенціал.

Консолідований рейтинг (див. *рис. 2*) представляє найкращі дослідницькі університети Польщі та демонструє різнобарвність спеціалізації цих установ. Темпи розвитку вищої освіти та досліджень у Польщі стрімко ідуть вгору за рахунок чітко визначеної стратегії розвитку цієї сфери, що покликана втілити ефективні підходи, окреслені новим законом про освіту.

ВИСНОВКИ

Представлене дослідження дало змогу показати підходи до рейтингування дослідницьких університетів у Польщі. Аналіз наукових досліджень у сфері оцінювання потенціалу дослідницьких університетів Польщі дав змогу ідентифікувати основні пріоритети розвитку наукової думки в цьому напрямі. Встановлено, що найбільш актуальними питаннями, що досліджуються провідними науковцями Польщі, є:

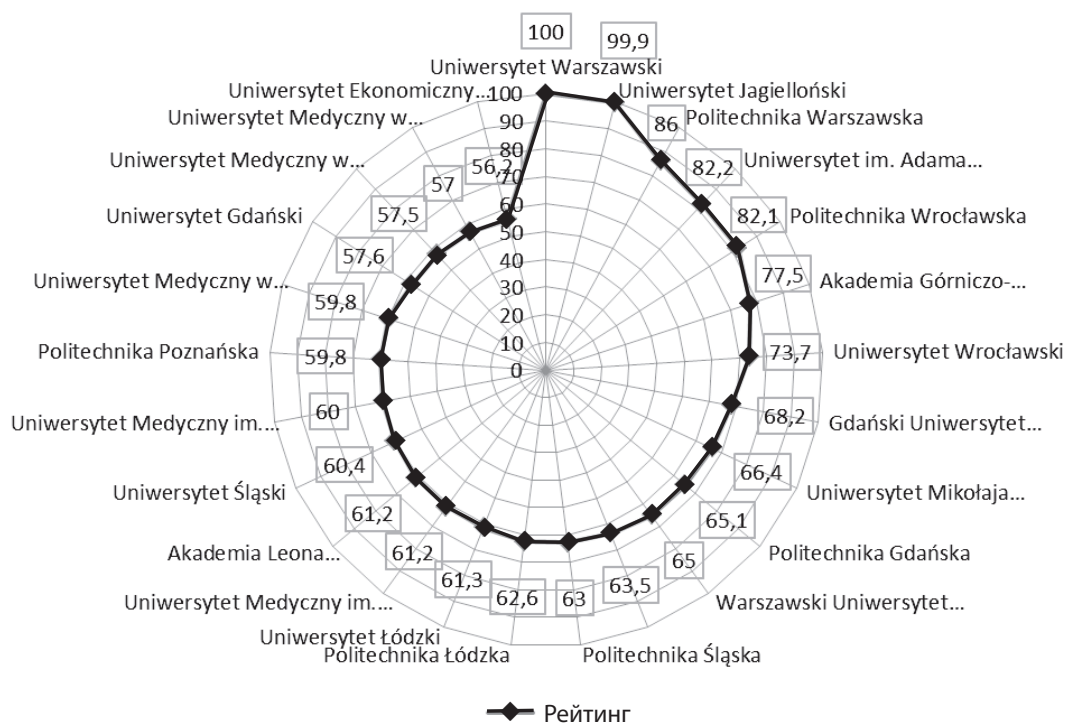

Рис. 2. Рейтинг дослідницьких університетів Польщі

Джерело: складено на основі [19].

- ✦ коректне визначення індикаторів рейтингових систем та їх вагомості;
- ✦ питання, пов'язані з оцінюванням діяльності польських університетів у сфері навчання протягом усього життя;
- ✦ дослідження та методологія оцінки корисності інформації на веб-сайтах вищих навчальних закладів;
- ✦ інноваційні шляхи розвитку польської економіки через впровадження результатів наукових досліджень університетів у ділову практику;
- ✦ питання збалансованої системи показників як інструменту стратегічного управління;
- ✦ оцінка захисту інтелектуальної власності в дослідницьких університетах Польщі;
- ✦ питання збільшення відсотка іноземних студентів у загальній кількості студентів, що є одним із ключових елементів інтернаціоналізації дослідницьких університетів;
- ✦ взаємозв'язки між основними напрямками діяльності академічного та дидактичного персоналу університету;
- ✦ діагностування знань та готовності студентів до участі в програмах міжнародної мобільності.

Методологію «Perspektywy» сформовано на основі ранжування за семи основними індикаторами: престиж; інноваційність; науковий потенціал; наукова ефективність; умови навчання; інтернаціоналізація навчання; випускники на ринку праці. Передбачено

проведення ранжування дослідницьких університетів на всій території Польщі, що налічує 16 воєводств (областей). Аналіз кожного індикатора національної рейтингової системи дослідницьких університетів Польщі дав змогу виявити пріоритетні сфери розвитку дослідницьких університетів Польщі. Посиливши ці напрями, університети стануть ще більш конкурентоспроможними та популярними серед абітурієнтів, що підвищить їх суспільну вагу. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Bąk, A. Statystyczne Metody Doboru Zmiennych w Porządkowaniu Liniowym. *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*. 2017. Nr. 468. S. 29–37. doi:10.15611/pn.2017.468.03.
2. Kwiatkowska-Ciotucha, D., & Załuska, U. Przygotowanie Uczelni i Ich Rola w Kształtowaniu Konkurencyjności Przedsiębiorstw. *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*. 2016. Nr. 457. S. 114–126. doi:10.15611/pn.2016.457.10.
3. Kwiatkowska-Ciotucha, D., & Załuska, U. Rozwój Uczelni Poprzez Wzrost Aktywności w Obszarze Kształcenia Ustawicznego. *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*. 2014. Nr. 354. S. 213–223. doi:10.15611/pn.2014.354.20.
4. Nowakowski, M. Użyteczność Informacji w Serwisach Internetowych Uczelni Wyższych. *Studia I Materiały Polskiego Stowarzyszenia Zarządzania Wiedza*. 2016. Nr. 81. S. 34–46.
5. Jarocka, M. Transparency of University Rankings in the Effective Management of University. *Business, Management & Education*. 2015. Vol. 13. Issue 1. P. 64–75. doi:10.3846/bme.2015.260.

- 6. Szablowski, J.** Innowacje w szkolnictwie wyższym jako podstawa modernizacji sektora. *Zarządzanie Publiczne*. 2017. Nr. 2 (40). S. 17–32. doi:10.15678/ZP.2017.40.2.02.
- 7. Urbanek, P.** Zrównoważona Karta Wyników w Procesie Zarządzania Uczelnią Publiczną. *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*. 2017. Nr. 472. S. 460–470. doi:10.15611/pn.2017.470.42.
- 8. Trojanowska, M.** Działalność Akademickich Biur Karier w Warszawie. *Edukacja Ekonomistów i Menedżerów: problemy, innowacje, projekty*. 2015. Nr. 1 (35). S. 127–141.
- 9. Łącka, I.** Wkład Uczelni i Instytutów Badawczych w Ochronę Własności Przemysłowej w Polsce w Latach 2009–2014. *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*. 2016. Nr. 449. S. 368–380. doi:10.15611/pn.2016.449.33
- 10. Gasinska, M.** Studenci z Ukrainy w Polsce. Uwarunkowania, oczekiwania i opinie w świetle badania ewaluacyjnego w AFiB Vistula. *Zeszyty Naukowe Uczelni Vistula*. 2016. Nr. 47 (2). S. 127–147.
- 11. Napieček, R.** Współzależność Głównych Obszarów Działania Uczelni Wyższej. *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*. 2015. Nr. 399. S. 352–360. doi:10.15611/pn.2015.399.34.
- 12. Targaszewska, M.** Ocena Stanu i Jakości Polskiego Szkolnictwa Wyższego z Wykorzystaniem Metod Wap. *Ekonometria*. 2013. Nr. 40. S. 37–47.
- 13. Wawak, T.** Zrównoważony Rozwój Uniwersytetów w Warunkach Permanentnej Reformy Szkolnictwa Wyższego. *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*. 2015. Nr. 378. S. 340–357. doi:10.15611/pn.2015.378.27.
- 14. Stachowiak-Kudła, M.** Wolność nauki i nauczania oraz autonomia uczelni a jakość naukowa uniwersytetów. *Przebieg Sejmowy*. 2016. Vol. 137. Issue 6. P. 115–140.
- 15. Śwityk, M.** Efektywność Dydaktyki w Uczelniach Publicznych w Polsce. *Ekonomia*. 2013. Vol. 22. Issue 1. P. 9–28.
- 16. Pluta-Olearnik, M.** Komunikacja marketingowa w procesie umiędzynarodowienia uczelni. *Handel Wewnętrzny*. 2016. Issue 3. P. 266–275.
- 17. Antonowicz, D.** Internacjonalizacja jako źródło legitymizacji reform szkolnictwa wyższego w Polsce (2007–2012). *Przebieg Socjologiczny*. 2016. Vol. 65. Issue 3. P. 131–155.
- 18. Nowakowska, L., Kurtyka, O., & Zgoda, Z.** Umiędzynarodowienie Szkolnictwa Wyższego z Perspektywy Studentów Wybranych Uczelni Polskiej i Francji. *Studies & Proceedings Polish Association for Knowledge Management*. 2017. Issue 85. P. 42–50.
- 19.** Ranking Uczelni Akademickich 2017. URL: <http://www.perspektywy.pl/RSW2017/ranking-uczelni-akademickich>
- Kwiatkowska-Ciotucha, D., and Zaluska, U. "Przygotowanie Uczelni i Ich Rola w Kształtowaniu Konkurencyjności Przedsiębiorstw". *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, no. 457 (2016): 114-126.
- Kwiatkowska-Ciotucha, D., and Zaluska, U. "Rozwój Uczelni Poprzez Wzrost Aktywności w Obszarze Kształcenia Ustawicznego". *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, no. 354 (2014): 213-223.
- Lacka, I. "Wkład Uczelni i Instytutów Badawczych w Ochronę Własności Przemysłowej w Polsce w Latach 2009–2014". *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, no. 449 (2016): 368-380.
- Napieček, R. "Współzależność Głównych Obszarów Działania Uczelni Wyższej". *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, no. 399 (2015): 352-360.
- Nowakowska, L., Kurtyka, O., and Zgoda, Z. "Umiędzynarodowienie Szkolnictwa Wyższego z Perspektywy Studentów Wybranych Uczelni Polskiej i Francji". *Studies & Proceedings Polish Association for Knowledge Management*, no. 85 (2017): 42-50.
- Nowakowski, M. "Użyteczność Informacji w Serwisach Internetowych Uczelni Wyższych". *Studia i Materiały Polskiego Stowarzyszenia Zarządzania Wiedza*, no. 81 (2016): 34-46.
- Pluta-Olearnik, M. "Komunikacja marketingowa w procesie umiędzynarodowienia uczelni". *Handel Wewnętrzny*, no. 3 (2016): 266-275.
- Ranking Uczelni Akademickich 2017. <http://www.perspektywy.pl/RSW2017/ranking-uczelni-akademickich>
- Stachowiak-Kudła, M. "Wolność nauki i nauczania oraz autonomia uczelni a jakość naukowa uniwersytetów". *Przebieg Sejmowy*. Vol. 137, no. 6 (2016): 115-140.
- Śwityk, M. "Efektywność Dydaktyki w Uczelniach Publicznych w Polsce". *Ekonomia*. Vol. 22, no. 1 (2013): 9-28.
- Szablowski, J. "Innowacje w szkolnictwie wyższym jako podstawa modernizacji sektora". *Zarządzanie Publiczne*, no. 2 (40) (2017): 17-32.
- Targaszewska, M. "Ocena Stanu i Jakości Polskiego Szkolnictwa Wyższego z Wykorzystaniem Metod Wap". *Ekonometria*, no. 40 (2013): 37-47.
- Trojanowska, M. "Działalność Akademickich Biur Karier w Warszawie". *Edukacja Ekonomistów i Menedżerów: problemy, innowacje, projekty*, no. 1 (35) (2015): 127-141.
- Urbanek, P. "Zrównoważona Karta Wyników w Procesie Zarządzania Uczelnią Publiczną". *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, no. 472 (2017): 460-470.
- Wawak, T. "Zrównoważony Rozwój Uniwersytetów w Warunkach Permanentnej Reformy Szkolnictwa Wyższego". *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, no. 378 (2015): 340-357.

REFERENCES

- Antonowicz, D. "Internacjonalizacja jako źródło legitymizacji reform szkolnictwa wyższego w Polsce (2007–2012)". *Przebieg Socjologiczny*. Vol. 65, no. 3 (2016): 131-155.
- Bak, A. "Statystyczne Metody Doboru Zmiennych w Porządkowaniu Liniowym". *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, no. 468 (2017): 29-37.
- Gasinska, M. "Studenci z Ukrainy w Polsce. Uwarunkowania, oczekiwania i opinie w świetle badania ewaluacyjnego w AFiB Vistula". *Zeszyty Naukowe Uczelni Vistula*, no. 47 (2) (2016): 127-147.
- Jarocka, M. "Transparency of University Rankings in the Effective Management of University". *Business, Management & Education*. Vol. 13, no. 1 (2015): 64-75.